

УДК 658

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ПОДХОДЫ К ОБЕСПЕЧЕНИЮ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

*Дикань В.Л., д.э.н, профессор,
Воловельская И.В., к.э.н., доцент (УкрГУЖТ)*

В условиях глобализации и нестабильности внешнего окружения, одной из главных проблем современных предприятий становится постоянная стрессовая ситуация из-за непредсказуемости текущих событий и агрессивной конкуренции на рынке, которая только усиливается с течением времени.

Главной задачей становится максимальное увеличение прибыли, снижение затрат, нейтрализация рисков и устранение «упущенных выгод».

Это связано, в первую очередь, с тем, что сложившаяся практика работы отечественных предприятий преимущественно нацелена на ближайшую перспективу и решение оперативных задач, тогда как реализации стратегического управленческого подхода, ориентированного на долгосрочную перспективу не уделяется должного внимания.

Последствия развития таких сценариев приводят к выявлению совершенно нового смысла понятия экономической безопасности как на глобальном, так и на локальном уровнях. Актуальными становятся рассмотрение таких факторов эффективного развития предприятия как психологический, религиозный, военный.

Таким образом, не вызывает сомнений тот факт, что для достижения наилучшего результата необходимо создать совершенно новую, отличную от уже имеющихся концепцию экономической безопасности, которая основывается на удовлетворении не только материальных, но и духовных потребностей потребителя.

Ключевые слова: экономическая безопасность, концепция, концепция экономической безопасности, экономическая безопасность предприятия

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

*Дикань В.Л., д.е.н, професор,
Воловельська І.В., к.е.н., доцент (УкрДУЗТ)*

В умовах глобалізації та нестабільності зовнішнього оточення, однією з головних проблем сучасних підприємств стає постійна стресова ситуація через непередбачуваність поточних подій і агресивної конкуренції на ринку, яка тільки посилюється з плином часу.

Головним завданням стає максимальне збільшення прибутку, зниження витрат, нейтралізація ризиків і усунення «упущених вигод».

Це пов'язано, в першу чергу, з тим, що сформована практика роботи вітчизняних підприємств переважно націлена на найближчу перспективу і рішення оперативних завдань, тоді як реалізації стратегічного управлінського підходу, орієнтованого на довгострокову перспективу не приділяється належної уваги.

Наслідки розвитку таких сценаріїв призводять до виявлення абсолютно нового змісту поняття економічної безпеки як на глобальному, так і на локальному рівнях.

Актуальними стають розгляд таких факторів ефективного розвитку підприємства як психологічний, релігійний, військовий.

Оскільки підприємство розглядається нами як складна соціально-економічна система, потенціал якої спрямовано не тільки на запобігання загроз, але і на досягнення поставлених цілей, ми будемо вважати, що економічна безпека — це такий стан господарюючого суб'єкта, який дозволяє нейтралізувати негативні зовнішні впливи і домагається поставлених цілей при найбільш ефективному використанні наявного потенціалу з урахуванням не тільки матеріальних, а й духовно-моральних потреб споживача.

Таким чином, не викликає сумнівів той факт, що для досягнення найкращого результату необхідно створити абсолютно нову, відмінну від уже наявних концепцію економічної безпеки, яка ґрунтується на задоволенні не тільки матеріальних, але й духовних потреб споживача.

Ми пропонуємо концепцію економічної безпеки підприємства, яка містить п'ять взаємопов'язаних блоків, причому цілі цих блоків формують їх зміст і в сукупності визначають глобальну мету підприємства.

Виявлені особливості запропонованої концепції вказують, що при побудові системи економічної безпеки необхідно розглядати всі підприємства в сукупності факторів зовнішньої і внутрішньої середовища і запропонованих методів діагностики, керування та психологічного впливу, що істотно відрізняє наведену концепцію безпеки підприємств від будь-якої іншої.

Вибір критеріїв, що визначають систему економічної безпеки підприємств, повинен бути пов'язаний з економічною безпекою країни в цілому.

Забезпечення економічної безпеки передбачає виділення, аналіз і оцінку існуючих загроз за кожної з функціональних складових і розробку на їх основі системи протидії та попереджувальних заходів.

Результатом використання концепції стане збільшення обсягів випуску і продажів; відповідно підвищення прибутку, а також створення сприятливого психологічного клімату в колективі.

Ключові слова: економічна безпека, концепція, концепція економічної безпеки, економічна безпека підприємства

CONCEPTUAL APPROACHES FOR ENSURING THE ECONOMIC SECURITY OF THE ENTERPRISE

*Dykan V.L., doctor of Economics, Professor,
Volovelska I.V., Ph.D., associate Professor (USURT)*

In the context of globalization and instability of the external environment, one of the main problems of modern enterprises is a constant stress situation due to the unpredictability of current events and aggressive competition in the market, which only increases over time.

The main task now is not only to maximize profits, but also to reduce costs, neutralize risks and eliminate "lost profits".

This is primarily due to the fact that the current practice of domestic enterprises is mainly aimed at the short term and the solution of operational tasks, while the implementation of a strategic management approach focused on the long term is not given due attention.

The consequences of the development of such scenarios lead to the identification of a completely new meaning of the concept of economic security both at the global and local levels.

Consideration of such factors of effective development of the enterprise as psychological, religious, military becomes actual.

Since the company is considered by us as a complex socio-economic system, the potential of which is aimed not only at the prevention of threats, but also to achieve its goals, we will assume that economic security is a state of economic entity in which it neutralizes negative external influences and achieves its goals with the most effective use of existing potential in terms of risk and uncertainty.

Thus, there is no doubt that in order to achieve the best result it is necessary to create a completely new, different from the existing concept of economic security, which is based on the satisfaction of not only material but also spiritual needs of the consumer.

We offer the concept of economic security of the enterprise, which contains five interrelated blocks, and the goals of these blocks form their content and together determine the global goal of the enterprise.

The revealed features of the proposed concept point to the fact that in the construction of the economic security system it is necessary to consider all enterprises in the combination of factors of external and internal environment and the proposed methods of diagnosis, management and psychological influence, which significantly distinguishes this concept of enterprise security from any other.

The choice of criteria determining the system of economic security of enterprises should be linked to the economic security of the country as a whole.

Ensuring economic security involves the allocation, analysis and assessment of existing threats for each of the functional components and the development on their basis of a system of counteracting and preventive measures.

The result of using the concept will be an increase in output and sales, respectively, increasing profits, as well as creating a favorable psychological climate in the team.

Keywords: *economic security, concept, concept of economic security, economic security of the enterprise*

Постановка проблеми. В современных условиях развития рыночных отношений особую актуальность приобретает создание такой концепции экономической безопасности предприятия, при которой комплексно охватываются все ее составляющие.

Это связано, в первую очередь, с тем, что сложившаяся практика работы отечественных предприятий преимущественно нацелена на ближайшую перспективу и решение оперативных задач, тогда как реализации стратегического управленческого подхода, ориентированного на долгосрочную перспективу, не уделяется должного внимания

Таким образом, проблема обеспечения экономической безопасности предприятий приобретает самостоятельное теоретическое и прикладное значение как

важная составная часть экономической безопасности страны в целом.

Анализ последних исследований и публикаций. Проблемам построения системы экономической безопасности посвящено большое количество трудов таких зарубежных авторов, как Брехмер Б. [11], Венглер Дж. [12] и т.д. Ими рассмотрены основные концепции экономической безопасности, приведены различные классификации, методы и системы ее построения в условиях рыночной экономики. Однако, следует отметить, что основные постулаты западных ученых о системе экономической безопасности предприятий нуждаются в корректировке с учетом социально-экономических условий, в которых существуют отечественные предприятия.

Вопросы предотвращения и нейтрализации угроз для отечественной

економіки представлені в роботах Бендікова М.А. [1], Вяткіна В.Н. [3], Гранатурова В.М.[4], Діканя В.Л. [5, 6], Пузанової Е.С. [9], Рогова [10] і т.д.

Проблеми економічної безпеки, в том числі з урахуванням психологічної складової вивчали такі вчені, як Козаченко Г.В. [8], Діканя В.Л., Панченко С.В., Воловельська І. В., Маслова В.О. [2, 6, 7], Комаров В., Симонович Н.Е. і др. [12, 14, 15]. Наслідок слід відзначити, що всі ці роботи не дають цілісного уявлення про комплексну систему економічної безпеки, в якій би віддавалося достатнє уваження психологічному фактору для підприємств в сучасних умовах в Україні і в світі.

Нерешені складові загальної проблеми. В українській науці недостатньо повно розроблені підходи до побудови системи економічної безпеки підприємств з урахуванням психологічної складової.

Ціль статті полягає в розробці концепції економічної безпеки підприємств.

Изложение основного материала исследования. Вивченню питань сутності і основних складових поняття «економічна безпека підприємства» присвячено немало наукових робіт.

Оскільки підприємство розглядається нами як складна соціально-економічна система, потенціал якої спрямований не тільки на запобігання загроз, але і на досягнення поставлених цілей, ми будемо вважати, що **економічна безпека** – це таке стан господарюючого суб'єкта, який дозволяє нейтралізувати негативні зовнішні впливи і досягати поставлених цілей при найбільш ефективному використанні наявного потенціалу з урахуванням не тільки матеріальних, але і духовно-моральних потреб споживача.

Сучасний стан світової економічної системи піднімає достатнє кількість важко вирішуваних і практично непередбачуваних ситуацій. Наслідок розвитку таких сценаріїв призводить до виявлення абсолютно нового значення безпеки як на глобальному, так і на локальному рівнях. Актуальними стають розгляд таких факторів економічної безпеки підприємства як психологічний, релігійний, військовий.

Далі слід відзначити, що згідно дослідженням [13] понад 70% втрат будь-якого підприємства пов'язано з власним персоналом компанії.

При цьому мова йде не тільки про рядових співробітників, які сприяють крадіжці інформації, але і керівників вищого рівня, під впливом психологічних факторів приймають невірні управлінські рішення.

Однією з головних психологічних проблем сучасних керівників стає постійна стресова ситуація через нестабільність і агресивну конкуренцію на ринку, яка тільки посилюється з часом.

Головною задачею тепер стає не тільки максимальне збільшення прибутку, але і зменшення витрат, нейтралізація ризиків і усунення «пропущених вигод». Такі заходи, як правило, спрямовані на наступні стратегічні напрями:

- агресивна політика на ринку, передбачаюча поглинання або ліквідацію підприємств конкурентів;
- нарощування потужностей шляхом освоєння нових сегментів ринку.

Всі це вимагає нового бачення концепції системи економічної безпеки підприємства (рис.1), яка ґрунтується на задоволенні не тільки матеріальних, але і духовних потреб споживача.

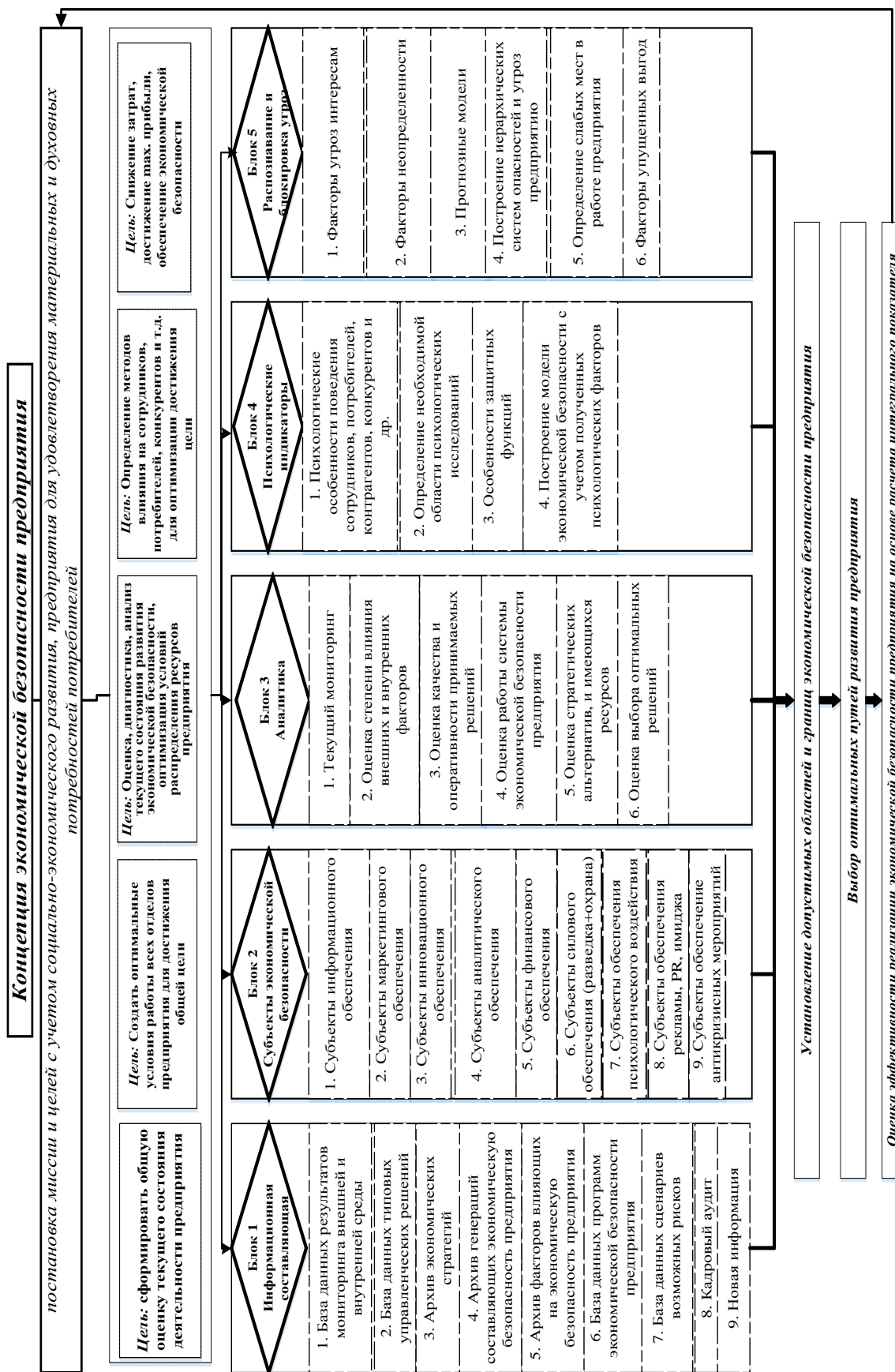

Рис. 1. Концепция экономической безопасности предприятия

Мы предлагаем концепцию экономической безопасности предприятия, которая содержит пять взаимосвязанных блоков, причем цели этих блоков формируют их содержание и в совокупности определяют глобальную цель предприятия.

Таким образом, можно сформулировать последовательность этапов предложенной концепции.

1. Формирование общей оценки текущего состояния деятельности предприятия. Данная оценка производится на основе мониторинга внешней и внутренней среды предприятия с использованием архивов типовых управленческих решений, генераций составляющих и программ экономической безопасности, а также кадрового аудита.

2. Создание оптимальных условий работы всех составляющих предприятия. На данном этапе используются все составляющие системы обеспечения работы предприятия, а именно: информационная; маркетинговая; инновационная; аналитическая; финансовая; силовая; рекламная, антикризисная, а также система обеспечения психологического воздействия. В результате создаются условия не только для максимально успешной работы, но и комфортного психологического климата на предприятии.

3. Диагностика текущего состояния развития системы экономической безопасности для оптимизации распределения ресурсов предприятия. Данный этап включает текущий мониторинг с оценкой степени влияния внешних и внутренних факторов; оценку качества и оперативности принимаемых решений, а так же работы системы экономической безопасности; оценка имеющихся ресурсов и стратегических альтернатив; выбор сценариев имеющихся решений и определение оптимального.

4. Определение методов воздействия на сотрудников, потребителей, конкурентов и др. Данный этап подразумевает определение необходимой области психологических исследований с целью выявления психологических особенностей интересующих нас индивидуумов, а также особенностей их защитных функций для построения модели экономической безопасности с учетом полученных факторов.

5. Получение максимальной прибыли, снижение затрат, избежание фактора «упущенных выгод». На этом этапе предлагается после исследования факторов угроз интересам и неопределенности среды построить прогнозные модели экономической безопасности, включающие в себя построение иерархических систем опасностей, угроз и упущенных выгод.

6. Установление допустимых областей и границ экономической безопасности предприятия. Здесь обобщаются все полученные данные предыдущих этапов и разрабатываются критерии допустимых рисков и потерь.

7. Выбор оптимальных путей развития предприятия. Здесь рекомендуется создать альтернативные сценарии развития предприятия на основе имеющихся данных.

8. Оценка эффективности реализации системы экономической безопасности на основе интегрального показателя. На этом этапе оцениваются полученные варианты развития предприятия и выбирается оптимальный. Интегральный показатель включает в себя оценки всех составляющих экономической безопасности, что позволяет делать выводы относительно ее качественного уровня.

9. Далее, в случае необходимости, следует провести антикризисные мероприятия, что поможет сделать работу предприятия более конкурентоспособной и эффективной.

Выявленные особенности предложенной концепции указывают нам на то обстоятельство, что при построении системы экономической безопасности необходимо рассматривать все предприятие в совокупности факторов внешней и внутренней среды и предложенных методов диагностики, управления и психологического воздействия, что существенно отличает данную концепцию безопасности предприятий от любой другой.

Выбор критериев, определяющих систему экономической безопасности предприятий, должен быть увязан с экономической безопасностью страны в целом, за счет чего достигается:

- высокая финансовая эффективность;
- независимость и устойчивость работы предприятий;
- инновационность и конкурентоспособность предприятий;
- высокий уровень менеджмента;
- высокая квалификация кадров;
- эффективный механизм правового регулирования всех направлений деятельности предприятий;
- обеспечение информационной базы предприятий;
- высокая производительность труда, основанная на осознании сотрудниками себя с предприятием одним целым;
- гарантия качества продукции.

Обеспечение экономической безопасности предполагает выделение, анализ и оценку существующих угроз по каждой из функциональных составляющих и разработку на их основе системы противодействующих и упреждающих мероприятий.

Результатом использования концепции станет увеличение объемов выпуска и продаж; соответственно повышение прибыли, а также создание благоприятного психологического климата в коллективе.

Выводы из проведенного исследования. В условиях глобализации и нестабильности внешнего окружения предприятия, нацеленные на получение максимального эффекта от своей деятельности, должны выбрать такой путь своего развития, который позволит им избежать существующих угроз и максимально использовать имеющиеся возможности.

Построение системы экономической безопасности позволит решить насущные проблемы, а также повысить эффективность работы предприятия не только за счет снижения материальных и временных затрат, но и за счет создания благоприятного психологического климата в коллективе.

ПЕРЕЧЕНЬ ИСПОЛЬЗОВАННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

1. Бендиков М.А. Экономическая безопасность предприятия в условиях кризисного развития [Текст]: учебное пособие / под ред. М.А. Бендикова. – К.: Книжкове видавництво НАУ, 2007. – 435 с.
2. Воловельская И.В. Основные типы и характеристика негативного воздействия на экономическую безопасность предприятия [Текст] / И.В. Воловельская // Вісник економіки транспорту і промисловості. – Вип. 29. – Х.: УкрДАЗТ, 2010. – С. 317-320.
3. Вяткин В.Н. Риск-менеджмент [Текст] / В.Н. Вяткин, И.В. Вяткин, В.А. Гамза. – М.: Дашков и К, 2003. - 493 с.
4. Гранатуров В.М. Экономический риск. Сущность, методы измерения, пути снижения [Текст] / В.М. Гранатуров. - М.: Дело и сервис, 2002. - 112 с.
5. Дикань В.Л. Дослідження міжнародних стандартів управління ризиками [Текст] / В.Л. Дикань, І.М. Посохов. – Бізнес-інформ. - №1. – 2014. – С. 314-318.
6. Дикань, В.Л. Економічна безпека підприємства [Текст]: навч.

посібник / В.Л. Дикань, І.В. Воловельська, О.В. Маковоз. – Х.: УкрГАЗТ, 2011. – 243 с.

7. Дикань, В.Л. Управління бізнесом [Текст]: підручник / Дикань, В.Л., Панченко С.В., Маслоva В.О., Воловельська І.В.- Х.: УкрДАЗТ, 2017. – 315 с.

8. Козаченко Г.В. Экономическая безопасность предприятия: сущность и механизм обеспечения [Текст]: монографія / Г. В. Козаченко, В. П. Пономарев, А. М. Ляшенко. – К.: Либра, 2003. – 280 с.

9. Пузанова Е.С. Стратегические направления нейтрализации угроз экономической безопасности предприятий // Экономика и современный менеджмент: теория и практика: сб. ст. по матер. XVII междунар. науч.-практ. конф. – Новосибирск: СибАК, 2012.

10. Рогов М.А. Риск-менеджмент [Текст] / М.А. Рогов. - М.: Финансы и статистика, 2001. - 321 с.

11. Brehmer V. The Psychology of Risk // Risk and Decisions. Edited by W.T. Singleton and J. Hovden, Wiley, 1987.

12. John Wengler Managing Energy Risk: A Nontechnical Guide to Markets and Trading. Pennwell Pub, 1st edition, 2001. - 250 pp.

13. Комаров В. Психологическая безопасность и опасная для безопасности психология предпринимателя <http://www.bisec.ru/>

14. Основы психологической безопасности. http://becmology.ru/blog/warrior/security_intro03.htm#m11

15. Симонович Н.Е. Проблемы безопасности предприятия на этапе становления: психологические аспекты №61-2, 13.03.2017

DOI 10.18664/338.47:338.45.v0i64.149915

УДК 339.9

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ КОМУНІКАЦІЙ ЗЕД ПІДПРИЄМСТВ

*Громова О.В., к.е.н, доцент,
Карпенко Л.С., магістрант (УкрДУЗТ)*

Стаття присвячена дослідженню теоретичних аспектів використання інформації в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю підприємства стосовно комунікаційного аспекту. У статті йдеться про міжнародний комунікаційний процес, його структурні елементи, типи міжнародних комунікацій та нові інформаційні технології зовнішньоекономічної діяльності. Використання інформаційних систем управління робить будь-яке підприємство більш конкурентоспроможним за рахунок підвищення його адаптивності до змін ринкової кон'юнктури. Процедура реалізації ЗЕД – складний процес, що вимагає обов'язкового стратегічно цілого покладання міжнародних комунікацій в рамках стратегії розвитку.

Ключові слова: комунікація, інформація, маркетингове комунікування, комунікаційний процес, міжнародні комунікації, інформаційна система.